

התזמורת הקאמרית הישראלית תל-אביב-יפו קונצרט שמיני | העונה הקלאסית 2024-2025

סונטת קרויצר Kreutzer Sonata

רובן גזריאן, מנצח (גרמניה-ארמניה) | סרגיי אוסטרובסקי, כינור | ששון גבאי, שחקן | מיכאל טפלצקי, במאי

רביעי 28.5.25, חמישי 29.5.25 | 20:00 | מוזיאון תל-אביב לאמנות

- **בטהובן** | "סונטת קרויצר" לכינור ולפסנתר מס' 9 בלה מז'ור, אופ' 47 (בעיבודו של ריצ'רד טונייטי לכינור ולתזמורת כלי קשת)
- קטעים מהנובלה של לב טולסטוי "סונטת קרויצר"
- **בטהובן** | סימפוניה מס' 7 בלה מז'ור אופ' 92

רובן גזריאן (Gazarian), יליד ארמניה המתגורר בגרמניה, התמנה למשרת המנהל המוזיקלי של התזמורת הקאמרית הישראלית תל-אביב-יפו החל בעונת הקונצרטים הנוכחית (2024-2025). כמו כן הוא מכהן כמנהל המוזיקלי של תיאטרון אלטנבורג גרה בגרמניה מאז עונת הקונצרטים 2020-2021 וכמנצח אורח ראשי של התזמורת הקאמרית הלאומית של ארמניה מאז מרץ 2023. במשך 16 שנים (2002-2018) כיהן כמנהל האמנותי וכמנצח הראשי של התזמורת הקאמרית של וירטמברג היילברון, הופיע עימה ביותר מ-860 קונצרטים והקליט 26 תקליטורים. הוא הרחיב את פעילותה של התזמורת והעשיר את הרפרטואר שלה, בין היתר בבחירת יצירות בהיקף סימפוני מן התקופה הרומנטית וכן יצירות מודרניות ואף אוונגרדיות. כהוקרה על הישגיו הוענקה לו מדליית "מטבע הזהב" של העיר. במקביל כיהן כמנצח הראשי וכמנהל האמנותי של התזמורת הקאמרית הגיאורגית באינגולשטדט (2014-2020) והופיע כמנצח אורח עם תזמורות ידועות, בהן הסימפונית של רדיו שטוטגרט, הסימפונית של קלן, הסימפונית של רדיו פרנקפורט, הסימפונית של המבורג, תזמורת התיאטרון הלאומי של קאסל, הסימפונית של ברלין, תזמורת האופרה של פרנקפורט, התזמורת הממלכתית של הסן, הפילהרמונית של צפון-מערב גרמניה, התזמורת הלאומית של ליון, הפילהרמונית של בלגרד, הקאמרית של ציריך, הסימפונית ירושלים, הסימפונית חיפה, הסימפונית ראשון לציון, התזמורת הקאמרית הישראלית ועוד, והקליט לכל תחנות הרדיו הגרמניות וכן לרדיו שווייץ האיטלקית, לרדיו צרפת, לרדיו דנמרק ועוד. שיתף פעולה עם מוזיקאים נודעים בהם חטיה בוניאטישווילי, גוטייה ורנו קפוסון, ג'וליה פישר, הילרי האן, קטיה ומריאל לבק, אליזבת לאונסקיה, סבינה מאייר, ויקטוריה מזלובה, סרגיי נקריאקוב, גרהרד אופיץ, פזיל סאי, ז'אן-איב תיבודה, עמנואל צ'קנבוריאן, פרנק פטר צימרמן, שלישיית בוזאר, רביעיית הגוואנדהאוס ורבים אחרים. הדיסקוגרפיה העשירה שלו מן השנים האחרונות מעידה על היקף הרפרטואר שלו ועל איכות פרשנויותיו, תוצאה של עבודת חזרות קפדנית, הבנה רגשית עמוקה ושליטה במגוון רחב של תקופות וסגנונות.

צילום: Michael Fabia

התזמורת הקאמרית הישראלית | מיסודו של גארי ברתיני | מנהל מוזיקלי: רובן גזריאן

סרגיי אוסטרובסקי ניגן כסולן עם מיטב התזמורות בעולם תחת שרביטיהם של מנצחים כמו זובין מהטה

ויאל לוי בפילהרמונית הישראלית, אוריאל סגל בסימפונית ירושלים, וכן יו וולף, ברנרד גאלר, מקסים ונגרוב ואחרים, באולמות מהחשובים בעולם, בהם קרנגי בניו יורק, מרכז קנדי בווינגטון, ויגמור הול ורויאל פסטיבל הול בלונדון. זכה במקום הראשון בתחרות האביב 1999 ובתחרות הבינלאומית ע"ש ליפציר באיטליה. ממייסדי רביעיית "אביב" ב-1997, שהשתלמה אצל רביעיית "איזאי" בפריז ובכיתות אמן עם רביעיות "אמדאוס" "לה סאל", "אמרסון", "ג'וליארד" והכנר אייזיק שטרן, הופיעה ברחבי העולם וזכתה ב"גרנד פרי" למוזיקה קאמרית במלבורן, בתחרות לרביעיות כלי קשת בבורדו, בתחרות "האביב של פראג", בתחרות שוברט ובתחרות מוזיקה מודרנית באוסטריה. בישראל זכתה הרביעייה בפרס מינהל

צילום: Anouch Abrar

התרבות ובפרס מפעל הפיס למוזיקה קאמרית, ובגרמניה - בפרס משרד החינוך הגרמני. כיהן ככנר מוביל בתזמורת האופרה של ולנסיה (2011-2015), בתזמורת שווייץ המערבית בז'נבה (2007-2012), בתזמורת הקאמרית הקיבוצית (1998-1999) ובתזמורת הפילהרמונית הצעירה (1994-1996), עימה הופיע כסולן בסיוריה באירופה. מוזמן דרך קבע להוביל כנגן ראשי אורח בתזמורות חשובות, בהן הפילהרמונית של לונדון, הפילהרמונית של הבי-בי-סי, הפילהרמונית הישראלית והסימפוניות של לוצרן, של ברן ושל בזל. היה חבר התזמורת הקאמרית הישראלית, גם כנגן ראשי, והופיע עימה כסולן. מכהן כפרופסור לכינור באוניברסיטת ז'נבה למוזיקה (מ-2009), שם ייסד את התזמורת הקאמרית "סולני נושטל". מ-2015 נמנה עם סגל המורים הבכירים של כיתות האמן "קשת אילון". ב-2013 החל ללמוד ניצוח בבית הספר הגבוה למוזיקה בדרזדן והשתלם אצל ישראל גוסמן וגאורג כריסטוף זנדמן. ניצח פעמיים על התזמורת הקאמרית הישראלית, וכן על הקאמרית הממלכתית האוקראינית של לבוב ועל תזמורת פסטיבל סולסון בקטלוניה (ספרד), שבראשה הוא עומד מאז 2011. יליד גורקי שברוסיה, החל לנגן בגיל 6 בהשראת אביו הפסנתרן. כבר בגיל 8 הופיע לראשונה בפומבי, בגיל 10 החל להופיע בהרכבים קאמרליים ובהיותו בן 13 הופיע עם תזמורת סימפונית. למד באקדמיה למוזיקה בגורקי, עלה לישראל ב-1991 והמשיך את לימודיו אצל פרופ' יאיר קלס ואצל אירנה סבטלובה באקדמיה למוזיקה ע"ש רובין באוניברסיטת תל-אביב. השלים את לימודיו הגבוהים באקדמיה המלכותית למוזיקה ובקונסרבטוריון המלכותי למוזיקה ברוטרדם. מנגן בכינור ג'ובני גרנצ'ינו משנת 1716, שנרכש בעזרתם הנדיבה של מר ג'יימס מאייר ועמותת "צפונות תרבות".

ששון גבאי הוא שחקן תיאטרון, קולנוע וטלוויזיה, חתן פרס האקדמיה האירופית לקולנוע על משחקו בסרט "ביקור התזמורת" (2007), פרסי אופיר לשחקן הטוב ביותר (ב-1991 על "עונת הדובדבנים", ב-2014 כשחקן משנה ב"גט", ב-2021 כשחקן ראשי ב"קריקין"), פרס האקדמיה הישראלית לטלוויזיה (כשחקן ראשי בסדרה "פולישוק" [2009], וכשחקן משנה בסדרה "מנגן ושר" [2021] ובסדרה הקומית "אבירים כף" [2023]), פרס התיאטרון הישראלי (2000, 2001, 2016), פרס קלצ'קין (1992), פרס רוזנבלום (2001) ופרס השחקן בפסטיבל הודו הבינלאומי בגואה (על משחקו בסרט "בוקר טוב אדון פידלמן" [2011]). שיחק כמעט בכל תיאטרון רפרטוארי בארץ. בשנים האחרונות נמנה עם השחקנים הקבועים של תיאטרון בית ליסין. ב-2018 שיחק בגרסת המחזמר של "ביקור התזמורת" בברודוויי. שיחק בסרטי קולנוע ישראליים וזרים רבים ובסדרות טלוויזיה רבות.

צילום: Michael Chelbin

צילום: Anna Sandler

מיכאל טפליצקי הוא שחקן ובמאי. בעבר היה המנהל האמנותי של תיאטרון "קונטקסט". ממייסדי קבוצת התיאטרון "מלינקי" ומנהלו האמנותי (מ-2015). ייסד את קבוצת התיאטרון "קולקציה". ביים בתיאטרונים "הבימה", "תמונע", "הספרייה" ו"בית צבי" והשתתף בבימוי הסרט "הבמה" של פיטר מסטובוי, שזכה בפרס הסרט התיעודי הטוב ביותר ברוסיה (2005). ביים את הדרמה הטלוויזיונית "תמונות מצחיקות", שהשתתפה בתחרות הרשמית בפסטיבל הסרטים בחיפה וזכתה בפרסים בפסטיבלים שונים בעולם. כן ביים בתיאטרונים שונים ברוסיה. שיחק על בימות "הבימה", "הקאמרי", "גשר", "ידישפיל", "הסמטה", "תמונע" ו"מלינקי". זכה בפרס הראשון בפסטיבל תיאטרונטו 2001 עם הצגת היחיד "קונטרבס" ובפרס יורי שטרן לאמנים עולים בתחום התיאטרון (2012). השתתף בפסטיבלים להצגות יחיד בקייסינג ובוורוצלב ובפרויקטים בינלאומיים בתיאטרונים בגרמניה ובבריטניה. בוגר האקדמיה לתיאטרון, למוזיקה ולקולנוע בסנקט פטרבורג ובית הספר הגבוה לאמנויות הבימה "בית צבי".

לודוויג ואן בטהובן (1770-1827) | סונטה לפסנתר ולכינור מס' 9 בלה מז'ור, אופ' 47, "סונטת קרויצר"
(בעיבודו של ריצ'רד טונייטי לכינור ולתזמורת כלי קשת) (כ-40 דקות)

Ludwig van Beethoven | Violin Sonata No. 9 in A major, Op. 47, "Kreutzer Sonata"
(arranged for violin and string orchestra by Richard Tognetti)

1. Adagio sostenuto - Presto (איטי מאוד ועצור - נחפז) | 2. Andante con variazioni (נינוח, עם וריאציות) | 3. Presto (נחפז)
עד אמצע המאה ה-19 התייחסו לדואו כינור-פסנתר כאל יצירה לפסנתר כשהפסנתר בתפקיד הראשי, כך שבהיעדר הכלי המלווה אפשר להפוך את היצירה לסונטה לפסנתר לבדו. בעשר הסונטות לפסנתר ולכינור (כך!) שהלחין בטהובן (וגם בחמש לפסנתר ולצ'לו) הוא יצר למעשה ז'אנר חדש, שבו שני הכלים שווים בחשיבותם ויוצרים ביניהם דיאלוג דרמטי ושותפות. בזמנו של בטהובן עברו הן הפסנתר הן הכינור שינויים מבניים, שהקנו להם צליל חזק ומבריק יותר. בטהובן ניצל שינויים אלו במלואם. החל בראשית שנות התשעים של המאה ה-18 התפרסם בטהובן בווינה כפסנתרן וירטואוז. עם זאת הייתה לו גם היכרות אינטימית עם הכינור: הוא לקח שיעורים בכלי עוד בצעירותו בבון, ובווינה, בהיותו בן 24 - עם הכנר הנודע איגנץ שופנציג, שהיה לידידו, והרביעייה שיקים תבצע את הבכורות של כמעט כל רביעייתו של בטהובן. בטהובן הלחין את הסונטה התשיעית ב-1803 בכותרת "סונטה לפסנתר ולכינור אובליגטו [הכרחי] בסגנון קונצרטנטי מאוד כמו קונצ'רטו", והקדישה לכנר המולאטי ג'ורג' ברידג'טאואר, שביצע איתו את הבכורה. בהמשך החליף את ההקדשה והעניקה לכנר המצוין רודולף קרויצר, שמעולם לא ניגן אותה בגלל הקשיים שהיא מציבה. ואכן, הסונטה ידועה באורכה, באתגריה הטכניים לשני הנגנים ובהבעתה העמוקה והמגוונת. ההקדשה לקרויצר העניקה לסונטה את כינויה.

לפרק הראשון מבוא איטי החוזר שוב בסופו. כבר במהלך המבוא האיטי מתחלף הגוון ממז'ור למינור ומתכהה, עד הסיום הכאוב. כניגוד, הפרק השני רגוע ושליל. הוא מציג חמש וריאציות, השלישית בגוון מינורי קודר. הפרק השלישי, שהולחן במקור לסונטה השישית, כתוב במז'ור, והוא וירטואוזי ומבריק, בקצב המסחרר של טרנטלה (במשקל 6/8).

לודוויג ואן בטהובן (1770-1827) | סימפוניה מס' 7 בלה מז'ור, אופ' 92 (כ-40 דקות)

Ludwig van Beethoven | Symphony No. 7 in A major Op. 92

1. Vivace - Poco sostenuto (עצור מעט - מלא חיים) | 2. Allegretto (מהיר למדי) | 3. Presto (נחפז) | 4. Allegro con brio (מהיר ועם להט)
הסימפוניה השביעית הולחנה ב-1811-1812, בסוף תקופת היצירה השנייה של בטהובן, בעת חופשת החלמה במרחצאות טפליץ שבבוהמיה, שם פגש את גתה, שהתרשם ממנו מאוד ואמר: "מעולם לא פגשתי באמן בעל רוח כה אינטנסיבית ומרוכזת, חיוניות ונדיבות כה רבות. אני מבין היטב עד כמה קשה לו לסגל את עצמו לעולם ולדרכיו". בבסיס כל אחד מפרקי הסימפוניה שולט מקצב כלשהו כאוסטינטו (תבנית חוזרת) לאורך זמן. רוב המקצבים ריקודיים, באווירה של אופטימיות ושמחת חיים. ליצירה מבוא איטי, כפי שנהג היידן וכמו שעשה בטהובן בסימפוניות מס' 1, 2 ו-4, אלא שכאן הוא ארוך מאוד, כשליש מאורך הפרק כולו, ועצמאי, עם נושא משלו, כמעט כפרק בפני עצמו. לחלק המהיר שאחריו מאפיינים שהיו נהוגים בפרק אחרון: טמפו Vivace במקום Allegro

ומשקל 6/8 במקום 4/4. המנצח הבריטי האגדי סר תומס ביצ'ס (1879-1961), מי שייסד את שלוש התזמורות האנגליות הגדולות (הסימפונית של לונדון, הפילהרמונית של לונדון והפילהרמונית המלכותית) ונודע כחד לשון ובעל אמרות כנף שנונות, אמר על הפרק הזה: "מה אפשר לעשות עם זה? זה נשמע כמו עדר של יאקים מקפצים". לעומתו חשב ואגנר שהסימפוניה היא "אידאל מופתי של המחול. אם מישהו מנגן את הסימפוניה השביעית, שולחנות וכיסאות, צנצנות וכוסות, הסבתות, העיוורים והפיסחים, כן, גם תינוקות בעריסתם ייסחפו במחול". והוא אכן רקד פעם את הסימפוניה בעוד ליסט מנגן אותה בפסנתר. גם ברליוז, שנחשב למנצח הגדול בדורו, שמע בזה מחול איכרים, וגם שומן, ממבקרי המוזיקה הנחשבים בזמנו, שמע פה חתונה כפרית. היו שפירשו זאת כ"תמונות מנשף מסיכות" או כהמשך של הפרק האחרון של הסימפוניה השישית, "הפסטורלית", "המעלה תמונות של חגיגות סתיו של מאספים ובוצרים". עורך העיתון של בֶּרְמֶן סיפק לתוכנייה של אחד הקונצרטים תיאור מפורט של התקוממות פוליטית... אלא שבטהובן עצמו תמיד התנגד לפרשנות תיאורית ליצירותיו. בניגוד לכל אלו חשב פרידריך ויק, אביה של קלרה שומן ומורה נחשב, שהמוזיקה הזאת הייתה עשויה להיכתב רק בידי שיכור גמור. קרל מריה פון וֶבֶר, שנחשב למלחין הרומנטי הגרמני הראשון, אמר על סוף הפרק הראשון, המתפתל עם בס אפל החוזר ללא הרף, שהיצירה מעידה על כך שהמלחין "מוכן ובשל להיכנס לבית המשוגעים".

הפרק השני הוא המפורסם ביותר מסימפוניה זו ואחד המפורסמים בכלל. לכל אורכו נשמעת תבנית קצבית מסתורית במין מצעד קודר, במקצב התואם למשקל הפואטי היווני העתיק הקסמטר דֶקְטִילִי (הברה מוטעמת ושתיים לא מוטעמות אחריה), המאפיין שירה אפית (הומרוס הרבה להשתמש בו, למשל ב"איליאדה"). מעל התבנית הקצבית המתמידה נשמעת סדרת וריאציות - ז'אנר שבטהובן יעמיק בו בערב ימיו. אחת מהן היא פוגה המסתיימת במארש הרואי. לאורך המאה ה-19 נעשו ניסיונות רבים להבין את משמעות הפרק, מתוך התפיסה שלכל מוזיקה יש משמעות שאפשר לנסח במילים, וניתנו לו תיאורים שונים. בביצוע הבכורה נשמעו אחריו מחיאות כפיים סוערות, שהביאו לביצועו מיד בשנית. הפופולריות הרבה שלו הביאה לביצועו בפני עצמו, גם בנפרד משאר פרקי הסימפוניה, והוא שימש כמוזיקת רקע בכ-30 סרטים.

גם הפרק השלישי, בתפקיד הסקרצו, מהיר מהמקובל: Presto במקום Allegretto כנהוג. כולו מנוגן בסטקטו עסקני, פטפטי, בצלילים שווי אורך. חטיבת הטריו מבוססת על המנון עולי רגל אוסטרי, המנוגן ככורל בכלי הנשיפה על רקע צליל גבוה קבוע. הפרק הרביעי מתחיל במקצב של מחול מסתחרר, "ההתפרצות הסופית כאשר השמחה שוב מוזמנת ומנגינות המחולות מרחפות מעלה באוויר איש אינו עומד בטל", כאחד התיאורים. הפרק צובר הדגשות ומגיע לסיום בומבסטי ב-fff, הנדיר אצל בטהובן. למרות חירשותו, שכבר הייתה כמעט מוחלטת ואפשרה לו לשמוע רק את הצלילים החזקים ביותר, ניצח בטהובן בעצמו על הבכורה בווינה ב-8 בדצמבר 1813, בקונצרט גאלה שהכנסותיו הוקדשו למען פצועי קרב קרב קֶנָאו (31.10.1813-30) מול צבאות נפוליון. ניגנה תזמורת שקובצה בעזרת איגנץ שופנציג מקרב מיטב הנגנים בווינה. הקהל והביקורת התלהבו. בטהובן חשב בזמנו שזו הטובה בסימפוניות שלו.

לב טולסטוי (1828-1910) | "סונטת קרויצר"

Lev Tolstoy (1828-1910) | Kreutzer Sonata

בנובלה, שיצאה לאור ב-1889, שומע המספר מפי זר היושב מולו בקרון רכבת על מהלכם הטרגי של נישואיו ועל כך שרצח את אישתו שבגדה בו. ישם הנובלה נלקח מיצירתו של בטהובן שמנגנים אשתו של הזר ומאהבה הכנר. כוחה המאגי של המוזיקה והקשר הרגשי בין שני המנגנים מעוררים את קנאת הבעל ומעבירים אותו על דעתו. טולסטוי מציג בנובלה את התפיסה שהייתה מקובלת בזמנו באשר ליחסים בין גברים לנשים, בעיית ההתמודדות של הגברים עם יצריהם לעומת ערכי המוסר ויחסו הפסימי למוסד הנישואים, זאת מתוך הבנה עמוקה של נפש האדם.

